

Mnogi Slovenci so se v naši zgodovini trudili ohraniti slovenski jezik, slovensko kulturo in umetnost. Bili so močni, vztrajni in zelo razsvetljeni, da jim je to uspelo. Danes smo lahko ponosni govorci slovenskega jezika. Poslanstvo jezike je, da z njim komuniciramo (ustno ali pisno), pišemo knjige, v njem razmišljamo in nenazadnje predstavlja naš narod in našo državo Slovenijo.

V 8. razredu smo spoznali razsvetljske prebuditelje slovenskega jezika, slovenske kulture in umetnosti.

MARKO POHLIN

Marko Pohlin je bil rojen 13. aprila 1735 v Ljubljani, umrl je 4. februarja 1801 na Dunaju. Po poklicu je bil jezikoslovec, duhovnik, pesnik, prevajalec in redovnik. Napisal je slovnico leta 1768 kjer je pozival rojake, naj se ne sramujejo svojega jezika. Njegovo prepričanje pa je domnevno temeljilo na dejstvu, da slovenska jezikovna skupnost ni bila opredeljena, saj so bile slovenske dežele razdeljene in med seboj nepovezane. Ta prvi krog narodnih buditeljev, kjer so se kazale težnje po večji uveljavitvi slovenskega jezika, so sestavljali večinoma redovniki. Marko Pohlin je izdal slovnico Kranjska gramatika

ANTON TOMAŽ LINHART

A.T. Linhart je slovenski dramatik, pesnik, zgodovinar in šolnik. Rodil se je 11. decembra leta 1756 v Radovljici, umrl pa je v Ljubljani 14. julija leta 1795. Imel je očeta, ki je bil po narodnosti Čeh, in materj ki je bila Slovenka. Imel je državljanstvo avstrijskega cesarstva in svetega rimskega cesarstva. Pisal je poezijo, komedijo in tragedijo. Šolal se je v Radovljici in v Ljubljani na jezuitski gimnaziji. Leta 1787 se je poročil z Ljubljančanko Jožefino Detel. Imela sta dve hčeri. Stanovali so v Ljubljani. Iz Zoisove hiše na Bregu so se preselili v novo licejsko poslopje, leta 1795 pa je Linhart začel graditi hišo, a ga je sredi gradnje zadela kap. Vdova je hišo dokončala, jo prodala, nato pa se preselila z otrokoma na Dunaj. Zadnja leta svojega življenja ni več pisal izvirnih del, je pa pomagal prijateljem.

Napisal je prvi dve slovenski komediji v slovenščini.

BLAŽ KUMERDEJ

Blaž Kumerdej se je rodil 27. aprila 1783 na Bledu. Umrl je 10. marca 1805 v Ljubljani. Kumerdej je bil po poklicu učitelj in pravnik, poznan pa tudi kot razsvetljenec in narodni buditelj. Predlagal je tudi da

bi se uveljavile nedeljske šole. Svojo razsvetljensko miselnost in slovensko narodno zavest je Kumerdej dokazal z načrtom za organizacijo osnovnih šol na slovenskem. Domoljubni načrt pa je izdal leta 1772, v katerem se je zavzemal za slovenščino kot učni jezik v šolah na Slovenskem.

VALENTIN VODNIK

Je bil pesnik, prevajalec, učitelj, ravnatelj in urednik. Rodil se je 3. februarja 1758 v Zgornji Šiški pri Ljubljani, in umrl 8. januarja 1819 v Ljubljani.

Pritegnil ga je k pisanju literarnih, poljudnoznanstvenih, jezikoslovnih in publicističnih del, s področij zemljepisa, gospodarstva, geologije, leposlovja: epigrame (napisi za mesece), uganke ... Vse to je izdal v koledarjih *Velika pratika* (1795–1797) in *Mala pratika* (1798–1806), ki jima je bil edini sodelavec in urednik. Veliko časa je Vodnik posvečal prvemu slovenskemu časopisu *Lublanske novice* (1797–1800). Časopis je urejal in pisal do leta 1799. Novice je povzemal in prevajal iz nemščine, dodajal pa je tudi domača obvestila, večinoma iz Ljubljane in Kranjske. Nato se je posvetil šolskemu delu. Od ostarelega Blaža Kumerdeja je leta 1796 prevzel slovar. Pri slovarju je začel sodelovati leta 1794 z zbiranjem rudarskega besedišča. V nasprotju s Kumerdejem se je odločil za nemško-slovenski slovar. Napredoval je zelo počasi. Slovar ni nikoli izšel, ohranjen pa je v rokopisu. Leta 1806 je izdal prvo pesniško zbirko *Pesme za pokušino*, ki je dolgo veljala za prvo slovensko pesniško zbirko (prvo samostojno slovensko pesniško zbirko je dejansko leta 1801 izdal Pavel Knobl). Vsebuje 17 pesmi. Tudi v zreli dobi je bilo njegovo pesnjenje po količini skromno in po vsebini preprosto. Ob izvirnem pesnjenju je zbiral ljudske pesmi in prevajal. Leta 1809 je izdal zbirko *Pesmi za brambovce*. Zbirka je prevod avstrijske brambovske poezije. Njegovo najpomembnejše jezikoslovno delo je slovnica *Pismenost ali Gramatika za perve šole* (1811). Vodnik je bil prvi pravi posvetni slovenski pesnik, vendar pesništvo zavzema zelo majhen delež njegovega ustvarjanja. Prepoznaven je po alpski poskočnici. Pomemben je tudi za razvoj slovenske proze. Prevajal in pisal je šaljive anekdote. Velik pomen ima v razvijanju publicističnih, poljudnoznanstvenih in učbeniških oblik. Velja za prvega slovenskega novinarja, urednika in pisca šolskih učbenikov. Zanimal se je za arheologijo, numizmatiko, rudarstvo, železarstvo, botaniko in ornitologijo.

ŽIGA ZOIS

Žiga Zois se je najprej šolal zasebno, nato pa je odpotoval v Italijo in tam ostal dve leti, da bi si dopolnil izobrazbo. Veliko je potoval in sklepal nova poznanstva. Po vrnitvi v domovino se je samostojno izobraževal, posebej na področju naravoslovja.

Zaradi cvetoče trgovine z železom je njegovo bogastvo naglo raslo. Bil je najbogatejši Slovenec svojega časa, vendar je po prihodu Napoleonove vojske na Kranjsko in po vzpostavitvi Ilirskih provinc doživel precejšen gospodarski polom. Po letu 1780 so se v njegovi hiši na Bregu v Ljubljani zbirali napredni slovenski razsvetljenci. V Zoisov krožek so spadali Jurij Japelj, Blaž Kumerdej, Jernej Kopitar, Anton Tomaž Linhart, Valentin Vodnik, Feliks Anton Dev in drugi. Zois je bil njihov mecen, materialno jih je podpiral, spodbujal in usmerjal ter bil tako središčna osebnost. Zoisovo lastno književno delo, čeprav dokaj obsežno, ni v celoti ohranjeno. V slovenščino je prevajal italijanske operne arije in pisal lahkotne alpske poskočnice. Ukvarjal se je tudi z ornitologijo. NUK hrani dva zvezka Zoisovih ornitoloških zapiskov: Ornitološki dnevnik in imenik s slovenskimi imeni ptic. **Zbrali in uredili učenci 8. razreda**

(Viri: zvezek za SLJ in Wikipedija)

Po Prešernu ...

OSTROVRHAR IN ROZAMUNDA ČEZ SEDEM LET

Ostrovhar in Rozamunda sta se srečala po sedmih letih na Turjaškem dvoru. Prav takrat, ko je bila Rozamunda na obisku pri starših, je mimo prišel Ostrovhar. Bil je na poti proti svojemu prijatelju in si je rekel, da se ustavi in pozdravi Rozamundo. Ko ga je Rozamunda zagledala, se je začudila, kajti mislila je, da ga nikoli več ne bo videla. Drug do drugega sta bila vljudna. Začela sta se pogovarjati o življenju, o družini, prijateljih in še veliko drugega. Ostrovhar je omenil, da ima otroke in da jih ima zelo rad. Rozamunda pa svoje prijateljice nune, ki se z njimi srečava vsak dan. Presenečen sem bil, da nista imela nič zamer drug do drugega, predvsem pa, da je Rozamunda popolnoma oprostila Ostrovharju. Na koncu, ko je Ostrovhar nameraval že oditi, ga je Rozamunda še vljudno povabila na nedeljsko kosilo s svojo družino. Ostrovhar se je strinjal, kajti take ponudbe ni mogel zavrniti. **Simon Rogač, 8. a**

OSTROVRHAR IN ROZAMUNDA ČEZ SEDEM LET

Rozmarinda je čisto drugačna kot Urška. Jaz Ostrovrhar sem že sedem let srečno poročen z Basnijanko Lejlo. Ona je zame naredila vse. Spremenila je vero, ki jo je imela, da ima enako vero, kot pa jo imam jaz. Opustila je šege in navade in sprejela moje. Pomagala mi je osvoboditi vse kristjane, ki so jih Bosnjaki zaslužili. Še vedno pa sem srečen, ker imam preprosto ženo, ki se ne hvali. Preprosto živiva. Z Lejlo sva rada potovala, predvsem po slovenski zemlji. Obiskala sva samostane, da je Lejla videla, kakšna je krščanska vera. Hodila sva po samostanih in prišla do tistega, v katerem je bila Rozamunda. Po sedmih letih, odkar sem se poročil z Lejlo, se Rozamunda ni nič spremenila razen to, da je šla v samostan in je mogoče malo bolj umirjena, ampak še vedno samozavestna, da misli, da je ona najlepša na svetu. Jezna je bila na mene, ker sem se poročil z Bosnijanko Lejlo. Povedal sem ji, da je moja žena več naredila kot ona, ker je spremenila vero in njene šege ter navade. Še vedno bi se rada prepirala z menoj. Prikazala se je tudi Rozamundina teta, ki je še vedno gojila zamero do mene in moje Lejle. Ni želele spregovoriti niti besede. **Blaž Trpin, 8. b**

R & O ČEZ SEDEM LET

Rozamunda in Ostrovrhar sta živela vsak svoje življenje. Rozamunda je živela v samostanu, Ostrovrhar pa z Lejlo na svojem gradu. Rozamunda se je v samostanu zelo spremenila. Še vedno je bila lepa, toda njen pogled na svet je bil drugačen. Spremenila se je v prijazno, ljubeče dekle. Ostrovrhar je z Lejlo lepo živel, toda Lejla se je spremenila v važno zlobno kraljico.

Rozamunda je čez nekaj let zapustila nune in se podala v svet. Na poti je srečala možaka, ki ji je bil zelo znan, zato se odloči, da pristopi k njemu in ga vpraša, kako mu je ime. Ko jo Ostrovrhar zagleda, jo takoj prepozna in se znova zaljubi. Rozamunda ga povabi na čaj v bližnji lokal. Priznala mu je, da je bila prva leta v samostanu zelo jezna nanj, ker jo je zamenjal z Lejlo, toda je to čez leti pozabila. Ostrovrharju se je Rozamunda zasmilila, zato je tudi on priznal, da je njegov zakon z Lejlo nesrečen, saj se je do njega začela obnašati ukazovalno in sebično. Rozamunda ga je začela tolažiti. Čez nekaj dni je za njuno srečanje izvedela tudi Lejla. Od Ostrovrharja je zahtevala ločitev. Ostrovrhar se je strinjal. Tako je odšel k Rozamundi, da ji je povedal veselo novico.

Ko je prišel do Rozamunde ji je povedal veselo novico in jo zaprosil. Rozamunda je skočila od veselja. Poročila sta se na Rozamundinem gradu, kjer sta tudi živela, ter si ustvarila družino. Dobila sta deklico po imenu Sofija. In tako so živeli srečno do konca svojih dni, Lejla pa je svoje življenje nadaljevala v samostanu. **Martina Pazlar, 8. b**

POVODNA URŠKA

Si že slišal za Urško ti bahavo
Ne? Potem poslušaj zdaj, da pokažem ti tapravo.

Bila je Urška lepa, lepa tako kot Sava
in res čisto res bila je prava.
Rada plesala je in se vrtela pozno v noč,
dokler ni prišel lepi mož, ki imel je moč.

Potem je Uršika lepa ostrmela
in takoj je obnemela.
Že dolgo iskala je tapravga
in sedaj ga našla je tist'ga zaspanga.

Šla je do njega in ga hitro zbudila
s svojo lepoto ga osupnila.

Nato podal ji mladenič je roko
in hitro sta se zasukala,
kot da že dolgo ne bi plesala.

Hitro hitro sta plesala,
Urška bolj predana bila je plesu,
ampak moški bil predan je stresu.

Bil neroden je in svojeglav,
Urška hitro mu je dala vedeti, da z njo ne bo plesal.

Mladenič Urški pokazal je svoj avto,
Urška je ostrmela
in se v slavno peko skoraj zaletela.

Ko vozila sta se kilometer,
ustavili so ju policaji
in vprašali, če mladenič lahko vozi.

Seveda on to ni smel,
zato so ga zaprli,
Urško pa doma tastari so ven vrgli.

Zara Novak, 8. a

POVODNI MOŽ

Ko je na vasi veselica,
Urška je prava lepotica.
Vse všečno se vrti,
na zadnje tudi Urška po podu zleti.

Dolgo časa ni ji volja,
a ob sedmih se zavrti, kot bi vanjo vlil kanto olja.
Išče, išče si plesalca
njej primernega godalca.

Vidi tam pri mizi hudega možaka,
plesati si želi z njim vsaka.
Urška rada bi ga mela,
tudi ponoči z njim bi se vrtela.

Možakar začara jo s pogledom,
kot bi bil oblit s sladoledom.
Hitro junak do Urške prileti,
in hitro z njo po podu zleti.

Gibi možaka so očarljivi,

Urška sledit mu ne more,
želi se ustavit in nekaj popiti,
a možakar se v Donavo hotel je zapoditi.

Urška ga je prosila,
a možakova usta so jo odvrnila.
Poklical na nebo je strašne pojave,
in urno tadva sta po podu zletela.

Prosila in prosila ga je,
a on jo še kar tolažil je.
Bilo jo je strah kot strela,
skoraj sta kot ptici zletela.

Hitro sta se od poda spustila
in blizu reke notri zavila.
Urška se je ustrašila,
plesaje v valove šumeče skočila.

Nastal je vrtinec dereč,
videli so ga tudi na Debelo peč.
Vsi mornarji, vsi prisotni,
Al' Uršika bila je v reki mokri.

Vid Ambrožič, 8. a